Sisäministeriö LAUSUNTO SM2020-00393

MMO Krüger Kukka(SM) 17.11.2020

Viite
U 62/2020 vp

Asia
OSA; hallintovaliokunnan kuuleminen 18.11.2020 klo 11.15; U 62/2020 vp; valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintaa koskeva asetus)

Euroopan komissio antoi 23.9.2020 kokonaisvaltaisen tiedonannon maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta. Tiedonannosta on annettu E-kirje E 125/2020 vp. Tiedonannon liitteenä annettiin viisi lainsäädäntöehdotusta, joista yksi on tässä lausunnossa käsiteltävä asetus turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta. Säädösehdotuksilla komissio pyrkii antamaan uuden alun yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiselle.
Kyseisessä ehdotuksessa luotaisiin muuttoliikkeen- ja turvapaikka-asioiden yhteinen eurooppalainen hallintakehys, säädettäisiin kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastaavan valtion määrittämisestä ja luotaisiin jäsenvaltioita velvoittava yhteisvastuumekanismi etsintä- ja pelastustoimien jälkeisiin maihinnousutilanteisiin sekä johonkin jäsenvaltioon kohdistuvaan muuttoliikepaineeseen vastaamiseksi.

Muuttoliikkeen ja turvapaikka-asioiden yhteinen eurooppalainen hallintakehys

Asetusehdotuksella luotaisiin yhteinen, kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan perustuva turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintakehys, joka pohjautuisi muun muassa komission vuotuiseen tilannekuvaraporttiin ja EU- ja jäsenvaltion tason strategiatyöhön. Komission tilannekuvaraportissa tulee myös esittää arvio etsintä- ja pelastustoimien jälkeisten maihinnousutilanteiden määristä ja ennakoiduista yhteisvastuutoimien tarpeesta. Raportti toimii siten pohjana yhteisvastuutoimille em. tilanteissa. Ehdotukseen sisältyy myös säännös kolmansien valtioiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä paluun ja takaisinottoyhteistyön edistämiseksi. Kyseinen ehdotus pohjautuu neuvostossa kesäkuussa 2020 hyväksyttyyn koordinaatiomekanismiin, jolla on tarkoitus mahdollistaa eri politiikkatoimien hyödyntäminen edistettäessä kolmansien maiden takaisinottoyhteistyötä. Koordinaatiomekanismia on käsitelty E-kirjeessä E 53/2020 vp.

Yksi valtio vastaisi edelleen turvapaikkahakemuksen käsittelystä

Vaikka komission ehdotuksella on ajatus nimellisesti korvata vanha ns. Dublin-järjestelmä, se ei kuitenkaan kumoa sitä perusperiaatetta, että vain yksi valtio vastaa turvapaikkahakemuksen käsittelystä. Tämä valtio määritellään asetuksen mukaisilla perusteilla. Lapsen edun ensisijaisuus on ehdotuksessa läpileikkaavana periaatteena, ja tätä täsmennetään nimenomaisella asiaa koskevalla säännöksellä. Hakijan siteet johonkin jäsenvaltioon ovat edelleen ensisijaisia vastuuperusteita, ja nyt ehdotetuilla uusilla vastuuperusteilla (sisarussuhde ja tutkinto- tai muu opintoja osoittava todistus) pyritään korostamaan tätä. Ensimmäisen tulomaan vastuulle jäävien hakemusten määrä pysynee kuitenkin edelleen suurena. Ehdotuksessa myös selkeytetään menettelyä ja hakijan velvoitteita. Tavoitteena on, että turvapaikanhakijat pääsevät nopeasti turvapaikkamenettelyyn vastuussa olevassa valtiossa.

Yhteisvastuutoimet etsintä- ja pelastusoperaatioiden jälkeen ja painetilanteessa

Asetusehdotuksella luotaisiin EU:n jäsenvaltioille velvoittava yhteisvastuujärjestelmä, joka painetilanteessa tasaisi vastuuta hakijoista muillekin kuin ulkorajavaltioille. Painetilanteen olemassaolon arvioi komissio, ja arviointi alkaa joko jäsenvaltion itsensä tai komission aloitteesta. Yhteisvastuujärjestelmällä vastattaisiin myös etsintä- ja pelastusoperaatioiden myötä maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden tilanteeseen. Tarkoitus on luoda pysyvä järjestely sen sijaan, että rantautumistilanteita käsitellään tapaus kerrallaan.

Kaikilla EU:n jäsenvaltioilla olisi velvollisuus osallistua järjestelmään, mutta valtioilla olisi mahdollisuus valita, mihin toimiin osallistuisivat. Komission ehdotuksessa keskeisiä tukitoimia ovat turvapaikanhakijoiden sisäisiin siirtoihin osallistuminen tai paluun tukeminen. Tämän lisäksi olisi mahdollista osallistua tarvittaviin muihin tukitoimiin, esimerkiksi toimittamalla asiantuntija-apua.

Tiivistelmä valtioneuvoston kannasta

Valtioneuvoston linjausten lähtökohtana on ollut turvata kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksien, mukaan lukien oikeusturvan toteutuminen.

Valtioneuvosto kannattaa sitä lähtökohtaa, että EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka perustuisi pitkäjänteiseen, eteenpäin katsovaan strategiatyöhön. Unionin alueella tehdyn kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva valtio on voitava määrittää nopeasti, selkeästi ja yksiselitteisesti. Tärkeää on myös, että EU:ssa luotaisiin kaikkia jäsenvaltioita sitova yhteisvastuujärjestelmä etsintä- ja pelastusoperaatioiden jälkeisiin maihinnousutilanteisiin sekä painetilanteesiin, ja että valtioilla on ennalta sovitun kehyksen puitteissa mahdollisuus päättää mihin tukitoimiin se on valmis sitoutumaan. Valtioneuvosto tarkastelee huolellisesti sitä mahdollisuutta, että tukea voisi osoittaa myös edistämällä paluita perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Järjestelmän toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että kaikki EU-jäsenvaltiot osallistuvat kattavasti sisäisiin siirtoihin.

LIITTEET

Asiasanat	laiton maahanmuutto, turvapaikanhakijat, turvapaikka, maahanmuutto
Hoitaa	**SM, UM**
Tiedoksi	EUE, OKM, OM, STM, TEM, VM, VNK, VTV